

KÜLTÜREL MİRAS | DEĞERLER | SORUNLAR | KORUMA

RK 502 KÜLTÜREL MİRAS VE KORUMA MEVZUATI

DOÇ. DR. FATMA ZEHRA ÇAKICI

□ KORUMA NEDİR?

- ▶ **"Koruma"**; ve **"Korunma"**; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir. *(2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu)*
- ▶ **"Korunma alanı"**; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının muhafazaları veya tarihi çevre içinde korunmalarında etkinlik taşıyan korunması zorunlu olan alandır. *(2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu)*

□ NEYİ, NASIL KORUYACAĞIZ?

□ KÜLTÜR VARLIĞI NEDİR?

KÜLTÜR VARLIĞI

- ▶ “Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.”

(2863 Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu)

- ▶ **"Tabiat varlıkları"**; jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerlerdir.

(2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu)

- ▶ **"Sit"**; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır.
- ▶ **"Doğal (tabii) sit"**; jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlardır.

(2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu)

Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları

2863: Madde 6 – Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları şunlardır:

- a) Korunması gerekli tabiat varlıkları ile 19 uncu yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar,
- b) Belirlenen tarihten sonra yapılmış olup önem ve özellikleri bakımından Kültür ve Turizm Bakanlığınca korunmalarında gerek görülen taşınmazlar,
- c) Sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları,
- d) Milli tarihimizdeki önlemleri sebebiyle zaman kavramı ve tescil söz konusu olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal ATATÜRK tarafından kullanılmış evler.

Ancak, Koruma Kurullarınca mimari, tarihi, estetik, arkeolojik ve diğer önem ve özellikleri bakımından korunması gerekli bulunmadığı karar altına alınan taşınmazlar, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı sayılmazlar.

Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları

- ▶ Kaya mezarlıkları, yazılı, resimli ve kabartmalı kayalar, resimli mağaralar, höyükler, tümülüsler, ören yerleri, akropol ve nekropoller; kale, hisar, burç, sur, tarihi kışla, tabya ve isihkamlar ile bunlarda bulunan sabit silahlar; harabeler, kervansaraylar, han, hamam ve medreseler; kümbet, türbe ve kitabeler, köprüler, su kemerleri, su yolları, sarnıç ve kuyular; tarihi yol kalıntıları, mesafe taşları, eski sınırları belirten delikli taşlar, dikili taşlar; sunaklar, tersaneler, rıhtımlar; tarihi saraylar, köşkler, evler, yalılar ve konaklar; camiler, mescitler, musallalar, namazgahlar; çeşme ve sebiller; imarethane, darphane, şifahane, muvakkithane, simkeşhane, tekke ve zaviyeler; mezarlıklar, hazireler, arastalar, bedestenler, kapalı çarşılar, sandukalar, siteller, sinagoglar, bazilikalar, kiliseler, manastırlar; külliyeleer, eski anıt ve duvar kalıntıları; freskler, kabartmalar, mozaikler, peri bacaları ve benzeri taşınmazlar; taşınmaz kültür varlığı örneklerindedir.
- ▶ Tarihi mağaralar, kaya sığınakları; özellik gösteren ağaç ve ağaç toplulukları ile benzerleri; taşınmaz tabiat varlığı örneklerindedir.

Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları

2863: Madde 23 – Korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları şunlardır:

- a) Jeolojik, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait, jeoloji, antropoloji, prehistorya, arkeoloji ve sanat tarihi açılarından belge değeri taşıyan ve ait oldukları dönemin sosyal, kültürel, teknik ve ilmi özellikleri ile seviyesini yansıtan her türlü kültür ve tabiat varlıkları;
- b) Milli tarihimizdeki önemleri sebebiyle, Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuna ait tarihi değer taşıyan belge ve eşyalar, Mustafa Kemal ATATÜRK'e ait zati eşya, evrak, kitap, yazı ve benzeri taşınırlar.

Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları

- ▶ Her çeşit hayvan ve bitki fosilleri, insan iskeletleri, çakmak taşları (sleks), volkan camları (obsidyen), kemik veya madeni her türlü aletler, çini, seramik, benzeri kap ve kacaklar, heykeller, figürinler, tabletler, kesici, koruyucu ve vurucu silahlar, putlar (ikon), cam eşyalar, süs eşyaları (hülliyat), yüzük taşları, küpeler, iğneler, askılar, mühürler, bilezik ve benzerleri, maskeler, taçlar (diadem), deri, bez, papirus, parşümen veya maden üzerine yazılı veya tasvirli belgeler, tartı araçları, sikkeler, damgalı veya yazılı levhalar, yazma veya tezhipli kitaplar, minyatürler, sanat değerine haiz gravür, yağlıboya veya suluboya tablolar, muhallefat (relique'ler), nişanlar, madalyalar, çini, toprak, cam, ağaç, kumaş ve benzeri taşınır eşyalar ve bunların parçaları,
- ▶ Halkın sosyal heyetini yansıtan, insan yapısı araç ve gereçler dahil, bilim, din ve mihaniki sanatlarla ilgili etnografik nitelikteki kültür varlıkları.

YAPILAR

- I. Grup Yapı / Anıtsal yapı
- II. Grup Yapı / Konut yapısı

KTVKYK 'nun 5.11.1999 gün ve 660 nolu İlke Kararı

SİT ALANLARI

- Arkeolojik sit
(1. 2. 3. Derece Arkeolojik Sit Alanları)
- Kentsel sit
- Tarihi sit
- Karma sit

KTVKYK 'nun 5.11.1999 gün ve 658 nolu İlke Kararı

I. Grup Yapı

“Toplumun dini, sosyal, ekonomik ve kültürel ortak gereksinimlerini karşılayan, yapıldıkları dönemin mimari ve sanat anlayışını yansıtan, simgesel, anı, anıtsal, izlenim gibi değerleriyle korunması gereken yapılardır.”

KTVKYK 'nın 5.11.1999 gün ve 660 sayılı ilke kararı

1

1. Bodrum Antik Tiyatro: Muğla

4

4. Sultan hanı Kervansarayı: Kayseri

3. Anıtkabir: Ankara

5. Üç Kümbetler: Erzurum

2

3

5

II. Grup Yapı

“Kent ve çevre kimliğine katkıda bulunan ve yöresel yaşam biçimini yansıtan korunması gerekli yapılardır.”

KTVKYK 'nun 5.11.1999 gün ve 660 sayılı ilke kararı

1. Kapadokya 2. Alaçatı

1

3. Kastamonu 4. Amasya

2

5. Mardin

3

5

4

Tabiat Varlığı

“Jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerlerdir.”

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

4. Güllük dağı / Antalya

5. Koca katran / Tarsus

1. Eber gölü / Bolvadin

2. Sülüklügöl / Bolu

3. Küre dağları / Kastamonu

□ SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS NEDİR?

Somut Olmayan Kültürel Miras

- ▶ “Toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel meknlar...”

Somut Olmayan Kültürel Miras

- Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar,
- Gösteri sanatları,
- Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler,
- Doęa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar,
- El sanatları geleneęi

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, Paris, 17 Ekim 2003,
MISC/2003/CLT/CH/14

□ AMAÇ?

□ SORUNLAR?

□ DEĞERLER?

Riegl 1903	English Heritage 1997	Burra Tüzüğü 1998	Feilden, Jokilehto 1998	Mason 2002	Madran, Özgönül 2005	Köksal 2005
<ul style="list-style-type: none"> - Tarihsel değerler . Eskilik değeri . Tarihi değer . Anı değeri - Bugünün değerleri . Sürekli kullanım değeri . Sanat değeri 	<ul style="list-style-type: none"> - Kültürel - Eğitim ve akademik - Ekonomik - Kaynak - Eğlence / Dinlence - Estetik 	<ul style="list-style-type: none"> - Estetik - Tarihi - Bilimsel - Sosyal (politik, dini, ruhsal, ahlaki değerler de bu grubun içinde) 	<ul style="list-style-type: none"> - Kültürel . Kimlik . Göreceli sanat veya teknik . Enderlik - Çağdaş, sosyo-ekonomik . Ekonomik . Kullanım . Sosyal . Politik 	<ul style="list-style-type: none"> - Sosyo-kültürel . Tarihi . Kültürel/Sembolik . Sosyal . Ruhani / Dini . Estetik - Ekonomik . Kullanım / Piyasa . Kullanım dışı / Piyasa dışı 	<ul style="list-style-type: none"> - Süreklilik - Tarihi - Anı - Mitolojik - Artistik ve teknik - Özgünlük - Enderlik - Teklik - Grup - Çokluk - Homojenlik - Ekonomik - Kullanım - Gelenek - Eğitim - Belge 	<ul style="list-style-type: none"> - Tarihi - Kullanım - Kültürel - Sembolik - Mimari - Enderlik - Süreklilik - Endüstri mirası açısından önemi - Özgünlük (tasarım, malzeme, yapım tekniği, konum, donatı) - Çevresel önem (bölgesel, kentsel, ulusal, uluslararası)
	<p>* English Heritage ve Burra Tüzüğü değerleri sürdürülebilirlik ve kültürel önem kavramlarına açıklık getirmek için kullanılmaktadır.</p>					
	<p>* Ekonomik değer / Piyasa değeri kavramları 1980'lerde değişen ekonomik politikalar sonrasında koruma alanına girmiştir.</p>					
					<p>* Madran, Özgönül ve Köksal, kültürel mirasın değerlendirilmesinde kullanılacak tüm değerleri sıralamışlardır.</p>	

KÜLTÜREL DEĞERLERİN KORUNMASI, MADRAN, E., ÖZGÖNÜL, N., 2005,
MİMARLAR ODASI YAYINI, ANKARA. YAYININDAN DERLENMİŞTİR.